

UNITS pel voluntariat i la llengua: una proposta a favor del país i la seua gent

MARC ANTONI ADELL (PSICÒLEG) I MARC VICENT ADELL (FILÒLEG)

Potser ja seria hora que la qüestió sobre l'existència de la nostra llengua i el seu ús habitual esdevingués un tema normal –i normalitzat– i no ens calguessen additius –ni sobre costos econòmics, socials o polítics– per a reforçar-la o argumentar el seu dret a l'existència.

Però sembla que aquest moment encara no ha arribat. Veiem que la diversitat en les llengües arreu del planeta, en lloc de ser considerada una riquesa cultural a preservar per a les futures generacions, és un element a combatre quan no forma part de la ideologia liberal del pensament únic, ideologia més coneguda com a *imperialisme*, la qual, pel que fa a la llengua, sols cerca l'uniformisme i el domini del fort sobre el feble. Per als defensors d'aquella globalitat planetària, amb l'anglès ja n'hi hauria ben bé prou o, a tot estirar, hi afegirien el xinès i el castellà –o el francès i l'alemany–, llengües darrere les quals hi ha –o hi ha hagut– un imperi. Però, davant aquest plantejament, alguns ens entestem a explicar, als qui únicament reconeixen l'existència de llengües majoritàries, com és d'elemental i natural –i de defensable jurídicament– el dret de tota persona a fer servir la llengua pròpia en el seu territori. En el nostre cas, el dret a viure en català als territoris de parla catalana.

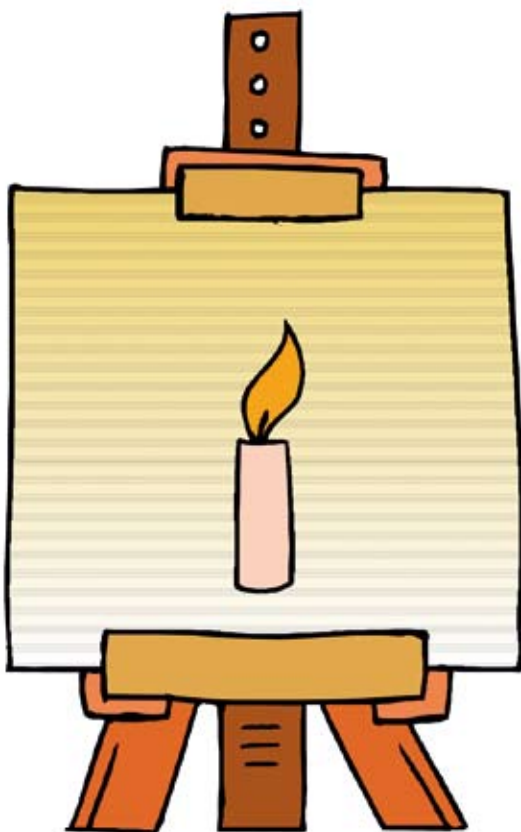
Les coses, però, no són igual a tot arreu, i així, mentre a Catalunya i a les Balears es dona a la llengua un cert aixopluc institucional –que els més crítics qualificarien de purament testimonial–, en altres llocs, com al País Valencià, el tema de

la llengua es converteix, d'una manera perversa, en punta de llança contra la normalització i, en definitiva, contra la democràcia. Fins i tot diríem que, si ací hi hagués un posicionament institucional favorable, no ens podríem donar per satisfets, perquè ens trobem amb massa incomprendiments, quan no hostilitats, arreu.

Llavors, alguns no hem sabut veure altra sortida més bona que la de cercar la complicitat d'iniciatives com ara la del voluntariat: la del voluntariat lingüístic, no cal dir-ho, però també la de tot el voluntariat en general. I això perquè l'acció dels voluntaris envers els destinataris de la seua tasca es pot vehicular gairebé sempre en la llengua del país, afavorint, doncs, alhora, la pervivència de la llengua i duent a terme encomiables accions socials, com ara la integració dels nouvinguts o el suport a la normalització de l'existència –o «visualització»– dels sectors més desafavorits o marginats, massa sovint «invisibles».

Sobre la presència social de la llengua, Albert Berrio (2004) ja adverteix que si en els nostres àmbits no formals de relació, és a dir, en els contextos relacionals habituals, no fem servir la nostra llengua, correm el risc que aquesta es vaja perdent i fins i tot arribe a la «mort», que és la preocupació mostrada per Carme Junyent, en el pròleg del seu llibre *Vida i mort de les llengües*, quan afirma: «... són tan poques les llengües per a les quals podem albirar un futur, que difícilment podem parlar d'una altra cosa que no sigui la mort...» (1999, 9). Ni que siga «suau agonía, al llarg del segle XXI», en paraules de Salvador Giner, quan avisa del perill de «l'aiguabarreig (multi)culturalista, en nom d'una doctrina pretesament tolerant, però de fet magmàtica...» (*Avui*, 23-4-2008, p. 41). Perquè, si bé ens hem distingit al llarg de la història –cosa que ens honora– per la nostra actitud i pràctica tolerants envers la cultura i la llengua dels altres, «... cal, ara,

un grau notable de solidaritat i uns trets de solidesa...» (*ibidem*) per a sobreviure. Per tant, aquella tolerància no ens ha de portar a la renúncia de la nostra identitat.

Perquè altrament –i naturalment, malgrat alguns–, la llengua –el català en el nostre cas– és part indestruïble de la nostra personalitat i eix de la identitat cultural del nostre poble, i la seua funció comunicativa es manifesta en la dinàmica relacional, com defensa Vygotsky (1981), envers qualsevol llengua. Ja Piaget (1981) també havia explicat que les capacitats mentals superiors s'originen i consoliden a partir de les interaccions amb els altres habitants del context sociocultural. Aleshores, el pensament, com a construcció social, té en el llenguatge l'expressió i la immediata manifestació pública d'una cultura, i actua de modulador del sistema de valors. Així, doncs, pensament, llenguatge, actituds i comportaments en interacció progressiva constitueixen, en opinió de Clemente (1996), els referents bàsics del desenvolupament i maduració de la persona... I de la societat, hi afegiríem nosaltres.

I encara caldrà considerar, al respecte, que les dimensions cognitiva i afectiva de la llengua són, com apunta Bruner (1981), indestruïbles dins un referent contextual o sociocultural, ja que és ací on es determina la forma com els membres d'un determinat col·lectiu pensen i veuen el món. Aleshores, si els comportaments lingüístics originen o reforcen la identificació contextual o sociocultural, i alhora expressen una determinada visió del món, tot això connecta també amb un determinat sistema de valors. Més encara, avui ningú no discuteix la necessitat d'assolir –sobretot com a persones ben inserides socialment– l'autoconcepte com a presupòsit de l'autoestima, que inclou tot un conjunt de trets, d'imatges, de sentiments... que el subjecte reconeix com a valors que formen part de si mateix, sia en l'esfera personal sia en la col·lectiva, d'una manera consistent i en un determinat context (Adell, 2003).

En la Grècia clàssica s'encunyà el mot *thymos* per a referir-se a l'amor propi, al sentit de la pròpia dignitat, a la necessitat que té la persona de ser reconeguda i tinguda en compte, de sentir-se respectada, lliure i igual. L'autoestima ocupa, actualment, i segons els psicòlegs, un paper cabdal en el psiquisme humà equilibrat, i se li atribueixen tres components: el cognoscitiu, l'afectiu i el conductual, com ha anat fent-se palès en les consideracions anteriors, i que constitueix l'eix vertebrador de la ja clàssica taxonomia de Bloom (1971). Efectivament, a ningú no se li amaga que la supervivència d'una llengua exigeix el seu coneixement.

Però cal afegir-hi, a més, l'afecte o adhesió emotiva, i encara esdevé imprescindible que se'n faci un ús habitual i normalitzat. Així, doncs, una llengua sols té futur quan és coneguda, estimada i usada. Més encara, es podria parlar d'un cert nivell d'*il·lustració* de l'autoestima, en el sentit com Goleman (2000) l'atribueix a la intel·ligència emocional, és a dir, a la capacitat de governar i racionalitzar els sentiments. També Fierro (1981) assegurava que un autoconcepte positiu i la subsegüent autoestima favorable esdevenen essencials per al bon comportament de les persones, perquè proporcionen un sentiment de seguretat i d'equilibri; de felicitat, a la fi.

Aleshores, en un món globalitzat com el nostre i en un context social, polític i cultural sotmès a aquella tendència uniformitzadora, apareix, com un respir i assossec, el programa **Units pel voluntariat i la llengua**, que és un projecte de l'Associació Internacional de Voluntariat (AIV; vegeu la web www.aiv.es) amb la vocació d'unir esforços a favor del voluntariat i de la llengua que compartim els territoris de parla catalana –PPCC, per què no?–. I això mitjançant:

- el treball en equip i solidari,
- la facilitació d'intercanvis d'experiències,
- la projecció europea.

Certament que la salut del català és precària pertot arreu, però a les perifèries –cas del País Valencià– encara ho és més. Per això, la iniciativa és benvinguda, ja que no es tracta de duplicar esforços ni d'entrar en competència amb altres plataformes ja tradicionals de la defensa de la llengua, sinó d'«aprofitar el viatge» d'iniciatives ja existents –el cas dels grups i col·lectius de voluntaris– per a introduir –o reforçar– l'ús de la llengua pròpia del territori. I això és vàlid no sols per a les oenagés que acullen immigrants, sinó per a qualsevol altra iniciativa «voluntarista» que faça del català el vehicle comunicatiu ordinari, reforçant, així, l'ús habitual de la llengua en els àmbits i situacions més diversos. Perquè, com afirma Gibert (2007), el que cal és «avançar agosaradament».

Tornem, però, a l'AIV, per a dimensionar els objectius que menen la seua filosofia. Tenim que:

- promou l'esperit de donar-se gratuïtament a les persones i grups més desafavorits,
- es sustenta en la pràctica dels valors ètics,
- es declara apolítica i aconfessional,
- el seu àmbit d'actuació no té fronteres,
- va a la recerca d'una societat més humanitzada.

I, en aquest context, **Units** es planteja:

- aprendre dels altres, intercanviant informació i coneixements;
- fer estudis i recerques sobre temes d'actualitat, en relació amb el voluntariat;
- obrir Europa a les associacions de voluntaris;
- participar conjuntament en programes europeus;
- organitzar sessions formatives del voluntariat envers els objectius del programa;
- interpellar totes les instàncies cíviques i polítiques, tots els col·lectius i persones sensibilitzades i democràtiques en favor dels més necessitats;

- exigir a les institucions coherència i compromís amb la gent a la qual serveixen;
- i tot això remarquant el valor instrumental, comunicatiu i integrador de la nostra llengua.

I qui pot formar part del programa **Units**? Són convidats a integrar-s'hi tota mena de persones (grans, joves, estudiants...) d'ací i de fora d'ací i de col·lectius (escoles, grups, associacions...) disposats a prestar un servei desinteressat envers els sectors més desfavorits, amb especial sensibilitat per la nostra llengua. Ara mateix, i al territori on s'ha iniciat i consolidat la seua presència –País Valencià–, comptem des de col·lectius de cristians compromesos en associacions de professionals diversos, fins a grups de renovació pedagògica, altres de voluntariat lingüístic pròpiament i, fins i tot, una associació científica: la Societat Valenciana de Psicologia (SVP). Justament, aquesta varietat d'integrants afavoreix la direccionalitat diversa de la tasca voluntària dels seus integrants envers àmplies parcel·les i sectors socials, i fa, així, més efectiva la seua intervenció. Això, de «portes enfora», perquè, de «portes endins», aquests col·lectius de voluntaris practiquen –practiquem–, d'una manera habitual, les funcions de:

- rebre informació,
- intervenir en les decisions,
- participar en les iniciatives i projectes compartits,
- informar el programa sobre les pròpies activitats,
- implicar-se en els projectes del programa i difondre'ls,
- acomplir els compromisos contrets envers el programa,
- i recercar finançament per a tirar-los endavant.

Tot això es posà a l'abast i es debaté, a València, en la primera trobada «Units pel voluntariat i la llengua» del País Valencià (any 2007), on es programaren propostes diverses de futur i es desenvoluparen sengles ponències: una a càrrec d'Alfons Esteve (jurista i filòleg) sobre «El voluntariat lingüístic a la Universitat de València» i l'altra a càrrec del Dr. Manel Martí (psicòleg i professor universitari) al voltant de «Conductes socials positives en el voluntariat»¹.

No resta sinó demanar que col·laborin amb **Units** tots els col·lectius i persones de bona voluntat, per tal d'eixamplar el radi d'acció d'un projecte engrescador i d'ampli abast social com és el de fer convergir les intervencions del voluntariat amb l'ús habitual i còmplice de la llengua del nostre territori. En això estem i en això continuarem estant. Perquè de nosaltres depèn, en bona mesura, la pervivència de la llengua, que és el que defensa Bernat Joan (2002, 318) quan afirma que «... el futur del català dependrà, bàsicament, de la decisió que els membres de la nostra comunitat lingüística prenguin al respecte». Una decisió que haurà de traduir-se en comportaments lingüístics habituals i agosarats, d'ampli abast, on tota iniciativa té el seu lloc i on **Units** també vol ser present. Perquè la llengua s'ho val, fins a l'extrem de ser considerada per alguns (Burckhardt, 1983, 74) com «... un miracle espiritual, l'origen de la qual es troba en l'ànima». Que no és poc. ♦

1. Podeu obtenir-les en l'adreça: marc.adell@uv.es

REFERÈNCIES:

ADELL, M.A. (1986), «Llenguatge i comunicació. Bases psicològiques en l'aprenentatge de la llengua», dins *Revista de Psicologia y Pedagogía Aplicadas*, núm. 32, Institut Municipal d'Educació, València.

BERRIO, A. (2004), *Contra el liberalisme i el cofoisme lingüístics*, Tres i Quatre (Contextos, 9), València.

BLOOM, B. (1971), *Taxonomia de los objetivos de la educación*, El Ateneo, Buenos Aires.

BRUNER, J. (1981), «De la comunicación al lenguaje: una perspectiva psicológica», dins *La adquisición del lenguaje, Infancia y Aprendizaje*, Pablo del Río, Madrid.

BURCKHARDT, J. (1983), *Consideracions sobre la història universal*, Ed. 62, Barcelona.

CLEMENTE CARRION, A. (1996), *Psicología del desarrollo adulto*, Narcea, Madrid.

CHOMSKY, N. (1989), *El conocimiento del lenguaje*, Alianza, Madrid.

FIERRO, A. (1981), *Lecturas de psicología de la personalidad*, Alianza, Madrid.

GIBERT, J., MURGADES, J., ADELL, M.A., JOAN, B. (2003), *Autoestima i Països Catalans*, La Busca, Barcelona.

GIBERT, J., i VELASCO, A., eds., (2007), *Elogi de la transgressió. Identitat nacional i desraó d'estat*, La Busca, Barcelona.

GINER, Salvador (2008), «Misèria multicultural», *Avui*, p. 41, 23-4-2008, Barcelona.

GOLEMAN, D. (2000), *Inteligència emocional*, Kairós, Barcelona.

JOAN, B. (2002), *Normalitat lingüística i llibertat nacional*, 3 i 4, València.

JUNYENT, C. (1999), *Vida i mort de les llengües*, Empúries, Barcelona.

LAMBERT, W.E. (1974), «Culture and language as factors in learning and education», dins *Cultural Factors in Learning*, Bellingham, Western Washington State College.

PIAGET, J. (1981), «Comentarios sobre las observaciones críticas de Vygotsky», dins *La adquisición del lenguaje. Infancia y Aprendizaje*, Pablo del Río, Madrid.

VIGOTSKY, L. (1981), *The development of higher forms of attention*, Sharpe, Nova York.